

PARTIJVERNIEUWING, MAAR HOE?

Het gewone lid centraal

SANDER ZBORAY &

JOS ROEST

De portier is invalide

W.F. Hermans

De PvdA moet haar positie in deze ontzuilde en geïndividualiseerde maatschappij, waarbij een steeds dominantere rol is weggelegd voor de al dan niet commerciële massamedia, herijken. Zij staat voor een existentiële keuze: gaat zij

door als een op beginselen gebaseerde beweging, maatschappelijk geworteld door middel van een uitgebreid ledenapparaat, of transformeert zij zich in een campagnepartij die zich voornamelijk richt op de zwendende kiezer in het midden?

Laten we beginnen met op te merken, dat we het betreuren dat in deze discussie noch de partijtop noch de commissie Brouwer een duidelijke keuze heeft gemaakt voor het ene of andere model. Het risico is nu levensgroot aanwezig dat er geen reële keuze meer is, en dat automatisch de tweede optie werkelijkheid wordt: het ledenapparaat kalft verder af, de macht blijft zich centraliseren en de standpuntbepaling en besluitvorming zijn vooral gefixeerd op winst in de *polls*, als gevolg waarvan over een aantal jaren vanzelf een PvdA als campagnepartij overblijft. Dit geldt temeer, omdat, als we voor de eerste optie zouden kiezen, dit op alle fronten forse inspanning en sturing vereist, met name ook van de partijleiding. Zonder deze centrale steun, is het redden van de ledenorganisatie onbegonnen werk. Licht hier geen taak voor Ad Melkert, die meermaals heeft aangegeven nog veel waarde te hechten aan de 'open ideeën partij'?

Ook wij als Jonge Socialisten kiezen voor de PvdA als ideologisch georiënteerde ledenpartij. Wij steunen de argumenten die respectievelijk Tromp, Koole en Van Praag hiervoor gaven in het vorige s&d-nummer: Meer democratische legitimering van de macht en effectieve *checks and balances*, een betere uitoefening van de rekruteringsfunctie en een beter ontwikkelde intermediaire functie tussen politiek en maatschappij.

Een ander belangrijk argument is dat bij de om-

vorming van de partij tot campagnepartij de continuïteit van de beweging, in onze optiek, gevaar loopt. Deze is namelijk met zijn *catch-all* strategie weliswaar in staat om incidenteel grote verkiezingswinsten te boeken, maar zal bij

tegenslagen even snel weer imploderen. In het geval van een ongunstige *Zeitgeist* of wanneer een partijtop wegvalt na bijvoorbeeld een corruptieschandaal. Een goed voorbeeld hiervan is *Niet Nix*: een zeer succesvolle beweging die zichzelf moest opheffen omdat er geen leden waren om het weggefallen topkader op te vangen. We mogen niet het risico lopen dat zoiets ook bij de PvdA als geheel zou gebeuren.

Een hervorming van het Congres?

Dit laat onverlet, dat het naar onze mening wel dringend noodzakelijk is dat de PvdA zich aanpast aan de veranderde maatschappelijke context. Het belangrijkste feit dat we zullen moeten aanvaarden, is dat de traditionele op afdelingen gebaseerde structuur niet langer adequaat is om als ruggengraat van de besluitvorming te fungeren. Het gegeven dat veel afdelingsvergaderingen nauwelijks nog door gewone leden bezocht worden en dat de leden die actief zijn (bijvoorbeeld als congresafgevaardigde) veelal tevens de functie hebben van raadslid of wethouder, noopt tot maatregelen. Daarbij delen wij overigens niet de cynische houding van Bas Denters in het vorige s&d-nummer over de afdelingen *an sich*: Denters merkte hier op dat 'slechts' een kwart van de afdelingen meerdere malen per jaar een uitspraak deed over het functioneren van hun raadsfractie. Wij zijn juist blij dat het er nog zoveel zijn en hopen dat zij hiermee door blijven gaan.

Wel is het zo, dat je chargerend zou kunnen stellen dat op dit moment de gewone leden vermorzeld worden tussen hamer en aambeeld. De hamer van de partijtop die zegt op te komen voor de kiezers, maar

daarbij ook wel heel erg sterk opkomt voor de gekozenen en het aambeeld van partij- en de afdelingsbestuurders die zeggen namens de leden te spreken, maar niet in het minst opkomen voor hun eigen machtspositie die ze uitoefenen middels hun recht op het indienen van moties en amendementen. Bij dit klok en hamer spel worden andere geluiden vaak overstemd.

Doel van alle partijvernieuwing zou daarom moeten zijn het gewone lid meer invloed te geven. De commissie-Brouwer heeft hiervoor een aardige aanzet gegeven met haar voorstel voor een *Politiek Forum*, maar wij denken dat het probleem nog fundamenteeler aangepakt zou moeten worden. En wel via een vergaande hervorming van het partijcongres als hoogste partijorgaan.

Er zijn meerdere opties voor een vernieuwd congres denkbaar. Zo zou men ten eerste over kunnen gaan tot het invoeren van een *one man, one vote systeem*. Sommige critici zijn bang dat het daardoor onmogelijk wordt het congres nog onderdak te bieden. Het valt te hopen dat er ooit nog eens een dag komt dat er zoveel personen komen, dat dit het geval mag zijn. Een andere angst die hierbij wordt uitgesproken is dat *one-issue* organisaties via infiltratie een onevenredig groot stempel zouden kunnen gaan drukken op de besluitvorming. Wij denken dat dit in de praktijk wel meevalt: er is genoeg tegenwicht van gewone leden die zich tegen aanwezig zijn met een eigen agenda zullen keren. En dan nog: dit soort situaties zouden in elk geval de bevoegdheid terug laten keren op congressen.

Een andere mogelijkheid is om het ene landelijke centrale congres te vervangen door 12 regionale deelcongressen. De gewogen optelsom van de resultaten van besluitvorming leidt dan tot uiteindelijke standpuntbepaling van de partij als geheel. Hiermee breng je de besluitvorming dichterbij de leden en je ondervangt het huidige probleem waarbij een speech van de partijleider of fractievoorzitter congresafgevaardigden iets anders doet stemmen dan hun mening vooraf was, of wat ze hadden afgesproken met hun achterban.

Een derde optie is om het congres alleen nog te laten dienen voor het kiezen van de volksvertegenwoordigers en het partijbestuur. Voor een objectieve beoordeling van kandidaten is fysieke aanwezigheid onontbeerlijk, dus daarvoor zal een congres moeten blijven bestaan. Of daar dan gewone leden komen of lokale bestuurders, is van minder belang. Als de groep maar groot en onafhankelijk genoeg is

om tegenwicht te bieden aan de natuurlijke neiging tot oligarchievorming bij het vaststellen van kandidatenlijsten. De politiek-inhoudelijke besluitvorming zou dan volledig bij de leden gelegd kunnen worden. De leden krijgen dan middels enquêtelijsen, al dan niet via ICT, politieke keuzes en beleidsalternatieven voorgelegd. Een gekozen commissie (of het partijbestuur) heeft als taak hier de grootste gemene deler uit te halen, waarmee het standpunt van de partij is vastgesteld.

Eenzelfde methodiek zou ook gebruikt kunnen worden bij het vaststellen van het verkiezingsprogramma. Laat elk lid schrijven wat hij belangrijk vindt voor de komende vier jaar en bundel deze gemeenschappelijke punten tot een klein kernachtig program. Dit zou een stuk democratischer zijn dan de huidige situatie, waarbij een clubje specialisten een ingewikkeld en uitgebreid program schrijft waar afdelingen in de praktijk slechts enkele zinnen of woorden aan veranderen.

Een tweede kernpunt van vernieuwing moet zich richten op de zogeheten partijcultuur die in de PvdA heerst. Na de ontzuiling en het afgenomen aanzien van de politiek, is de natuurlijke toestroom voor vertegenwoordigende en bestuurlijke functies sterk afgenomen. In plaats van zich als open ledenpartij te profileren, manifesteert de PvdA zich steeds meer als 'met de ellebogen werken'-partij. Exemplarisch hiervoor is de uitspraak van een jong Woerdens PvdA raadslid in *Vrij Nederland* van 23 december j.l.. Op de vraag of ze later in de politiek verder wilde, antwoordde ze negatief: ze koos toch liever voor het onderwijs. De manier waarop partijvoorzitter Van Hees ten val was gebracht had haar liefde voor het politieke toneel flink getemperd.

Wij vinden dat de huidige PvdA zich te veel kenmerkt door vriendjespolitiek en politieke intriges. Problematisch is dat dit door de meerderheid van de leden geaccepteerd lijkt te worden. Was dit namelijk niet het geval geweest, dan had de Haagse partijtop er wel voor gezorgd dat partijvoorzitter Marijke van Hees niet voortijdig had hoeven af te treden. Dit soort zaken past volgens ons niet bij een beweging die solidariteit in haar vaandel voert. Willen we aantrekkelijk blijven voor de *Nachwuchs*-generatie, dan zal er op dit punt een zichtbare cultuuromslag plaats moeten vinden.

Een nieuwe achterban

Na het wegvallen van de traditionele 'rode' achterban is de PvdA zich steeds meer gaan richten op de

zwevende kiezer. Een niet onlogische reactie, maar in onze optiek niet de goede strategie. Wij denken dat voor de PvdA een eigen achterban onontbeerlijk is. Zo zou de PvdA moeten zoeken naar de 'nieuwe' achterban en als partij weer specifieke doelgroepen moeten aanspreken. Bijvoorbeeld de mensen die werkzaam zijn in de collectieve sector, huurders, de minima en de arbeidsongeschikten. Hieruit zou ze een stabiel electoraat kunnen destilleren en tevens haar nieuwe kader uit kunnen rekruteren.

Er zijn meerdere manieren om deze mensen aan de PvdA te binden. Essentieel is natuurlijk dat we ons in het dagelijkse politieke gebeuren hard maken voor hun belangen. Daarbij moet de partij consequent zijn en haar veto durven uit te spreken over zaken als bijvoorbeeld hervormingen van de WAO. Vertegenwoordigers van deze groepen zouden meer betrokken moeten worden bij de besluitvorming hierover. Liefst al in de voorbereidende fase.

De partij zou de achterban ook weer actiever moeten gaan opzoeken. Bij voorkeur via haar lokale ledenapparaat. Initiatieven die de SP bijvoorbeeld in Amersfoort ontplooidde, waarbij kaderleden inwoners van achterstandswijken opzochten en uitleg gaven over hoe ze beter huursubsidie konden aanvragen, zouden ook bij de PvdA navolging moeten krijgen.

De PvdA zou tevens meer moeten investeren in de profilering van haar woordvoerders op hoofdonderwerpen van beleid en publiek debat. Doel is dat het publiek na verloop van tijd de associatie legt tussen het onderwerp en de PvdA-woordvoerder. Zo zouden bijvoorbeeld Adri Duivesteijn bij huuraangelegenheden en Saskia Noorman bij het thema sociale zekerheid duidelijker het voortouw moeten nemen. Dit heeft als voordeel dat de partij meer 'smoel' krijgt dan alleen via de fractievoorzitter of partijleider.

Na de grijze depolitisering die Paars met zich mee heeft gebracht, is de roep van de burger, en zeker die van de jonge burgers, om duidelijkheid over de posities van de politieke partijen weer volop te horen. Wij denken dat de PvdA dit heel serieus moet nemen en er consequenties aan moet verbinden, bijvoorbeeld door zich meer op de inhoud te profileren. Daarbij zijn wij overigens géén voorstander van *polarisatie*, de strategie waar Denters in het vorige s&D-nummer zijn afkeer over uitte. Het verleden heeft immers aangetoond dat dit niet tot het gewenste resultaat leidt. De PvdA moet zich niet louter afzetten tegen andere partijen, maar haar

eigen, specifiek op haar achterban georiënteerde, punten agenderen.

Wij hebben hier een dubbelstrategie voor ogen. Aan de ene kant moeten we kernpunten formuleren waarmee we de zwevende kiezers uit de middenklasse kunnen aanspreken. Voor ons zijn dat de onderwerpen onderwijs, zorg en milieu. Daarbij moet de partij heel concreet aangeven wat zij wil gaan verbeteren wanneer ze aan de macht is. En wel volgens de formule: x miljard voor salarisverbetering dient te resulteren in een afname van, zeg, 80 % van het personeelstekort; y miljoen voor betere voorzieningen op de scholen, z volledig warmtegeïsoleerde woningen en x % windenergie in 2006, etc. Dit type voorstellen geeft de kiezer duidelijkheid en biedt tegenwicht aan het gebrek aan concrete inhoudelijkheid dat verkiezingscampagnes vaak kenmerkt. Bovendien kan de kiezer zo aan het eind van de kabinetsperiode de partij afrekenen op de realisatie van de voorstellen.

Duidelijkheid voor de kiezer zou ook bevorderd kunnen worden door het gebruik van beproefde middelen zoals het sluiten van stembusakkoorden en het van tevoren bekend maken wie beoogde bewindspersonen zijn. Dit laatste biedt tevens tegenwicht aan het probleem waaraan Tromp in het vorige s&D-nummer refereerde: dat een PvdA-staatssecretaris van cultuur een ander beleid gaat voeren dan in het verkiezingsprogramma van zijn partij beschreven staat. Ook wat meer bevoegdheid, waar Ornstein om vroeg in de vorige s&D, zou voor bewindslieden niet misplaatst zijn. Ook hier ligt wellicht een taak voor Ad Melkert die hiermee zijn technocratische imago wat meer kleur kan geven.

Al met al zijn wij van mening dat de situatie waarin de PvdA zich nu bevindt, zorgelijk is. Maar er zijn nog mogelijkheden voor de partij om zich aan de nieuwe maatschappelijke omstandigheden succesvol aan te passen. Maar dat kan, en we hopen dat de partijtop zich dit op tijd zal realiseren, slechts met intensieve betrokkenheid van de partijleiding. De ledenorganisatie lijkt op dit moment namelijk al te verzwakt om zich op eigen kracht op te richten en grootschalige hervormingen teweeg te brengen, zoals ooit Nieuw Links dat nog wel wist te bewerkstelligen.

SANDER ZBORAY & JOS ROEST
voorzitter resp. politiek secretaris van de
Jonge Socialisten in de PvdA